

**JURNALISTIKADA GENDER MASALALARI: AYOL
JURNALISTLARNING OMMAVIY AXBOROT
VOSITARIDAGI ROLI**

Jalgashova Husnora Ergash qizi
Samarqand davlat chet tillari instituti
Xalqaro jurnalistika yo‘nalishi
4-bosqich talabasi
husnorajalgashova@gmail.com

Annotatsiya Ushbu maqolada jurnalistika sohasida ayollar ishtirokining o‘sishi va ularning qaror qabul qilish jarayoniga ta’siri tahlil qilinadi. Ayol jurnalistlarning axborot maydonida faol ishtirok etishi nafaqat axborotning xilma-xilligini oshirish, balki gender tengligi, inson huquqlari va ijtimoiy adolat masalalariga jamiyat e’tiborini jalb etishga xizmat qiladi. Tadqiqotda ayol jurnalistlarning jamiyatdagi o‘rni, ularning siyosiy va ijtimoiy qarorlar qabul qilishga ta’siri hamda ushbu sohada duch kelayotgan muammolar, jumladan, gender stereotiplari, xavfsizlik tahdidlari va rahbarlik lavozimlariga chiqishdagi to‘siqlar muhokama qilinadi. Ayol jurnalistlarning imkoniyatlarini kengaytirish uchun zarur bo‘lgan tavsiyalar ham keltirilgan.

Kalit so‘zlar: jurnalistika, gender tengligi, ayol jurnalistlar, qaror qabul qilish, media, axborot erkinligi.

Gender tengligi zamonaviy jamiyatning asosiy tamoyillaridan biri bo‘lib, u turli sohalarda, jumladan, jurnalistikada ham muhim masala hisoblanadi. Jurnalistika nafaqat axborotni yetkazish, balki jamoatchilik fikrini shakllantirish, siyosiy va ijtimoiy jarayonlarga ta’sir ko‘rsatishning kuchli vositasi sanaladi. Shu nuqtai nazardan, jurnalistikaning inklyuzivligi, ya’ni erkak va ayollar uchun teng imkoniyatlar yaratish masalasi dolzarbdir.

So‘nggi o‘n yilliklarda ayollar jurnalistika sohasida faol ishtirok etmoqda. Ular yangiliklar, tahliliy maqolalar va surishtiruvlar orqali ijtimoiy muammolarni yoritib, jamoatchilik e’tiborini muhim masalalarga qaratmoqda. Ayol jurnalistlar ayniqsa gender tengligi, inson huquqlari, oilaviy zo‘ravonlik va sog‘liqni saqlash kabi mavzularga ko‘proq e’tibor qaratadi. Bunday mavzularning keng yoritilishi jamiyatni ijtimoiy adolat sari yo‘naltirishga xizmat qiladi.

Shunga qaramay, jurnalistika sohasida gender tengligiga to‘liq erishilgani yo‘q. Ko‘plab ayol jurnalistlar o‘z kasbiy faoliyatida gender stereotiplari, diskriminatsiya va xavfsizlik bilan bog‘liq muammolarga duch kelmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ayollar jurnalistikada erkaklarga qaraganda kamroq rahbarlik lavozimlariga erishadi va

ayrim holatlarda ularga o‘z fikrlarini ochiq ifoda etish imkoniyati cheklanadi. Ayniqsa, ijtimoiy yoki siyosiy muammolarni yoritayotgan ayol jurnalistlar ko‘pincha bosim va tahdidlarga uchraydi.

Shunday bo‘lsa-da, ayol jurnalistlarning jamiyatda tutgan o‘rni tobora ortib bormoqda. Ular siyosiy va iqtisodiy qarorlarni shakllantirishda ham muhim rol o‘ynamoqda. Ayollarning ommaviy axborot vositalarida ishtirok etishi media kontentining xilma-xilligini oshiradi va turli auditoriyalar manfaatlarini hisobga olgan holda yangiliklar tarqatish imkonini beradi. Ayol jurnalistlarning rahbarlik lavozimlariga ko‘proq chiqishi esa ommaviy axborot vositalari siyosatini yanada adolatli va inklyuziv qilishga yordam beradi.

Ayol jurnalistlarning jamiyatdagi roli

Jurnalistika jamiyatni axborot bilan ta‘minlash, jamoatchilik fikrini shakllantirish va ijtimoiy o‘zgarishlarga turtki beruvchi kuchli vositalardan biri hisoblanadi. Ayol jurnalistlarning ushbu sohadagi ishtiroki media kontentining xilma-xilligini oshirish, muhim ijtimoiy masalalarga e‘tibor qaratish va gender tengligini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ular axborotni yoritish orqali nafaqat yangiliklarni yetkazish, balki jamiyatdagi adolat, inson huquqlari va ayollar huquqlari bilan bog‘liq masalalarni ilgari surishda ham yetakchi rol o‘ynaydi.

Ayol jurnalistlarning jamiyatga ta‘siri quyidagi uchta asosiy jihatda ko‘zga tashlanadi:

1. Ijtimoiy muammolarni yoritish va gender masalalariga e‘tibor qaratish

Ayol jurnalistlar gender tengligi, ayollar huquqlari, oilaviy zo‘ravonlik, ta‘lim va sog‘liqni saqlash kabi ijtimoiy mavzularni yoritishda yetakchi rol o‘ynaydi. Ular ayollar duch keladigan muammolarni ommaga yetkazish, gender tengligi bo‘yicha mavjud muammolarni ko‘rsatish va bu borada davlat va jamoatchilik e‘tiborini tortish orqali ijtimoiy o‘zgarishlarni rag‘batlantiradi. Misol uchun, ko‘plab mamlakatlarda ayol jurnalistlar tomonidan olib borilgan surishtiruvlar natijasida gender zo‘ravonligi va ayollar huquqlari borasida yangi qonunlar qabul qilingan. Xalqaro tashkilotlarning tadqiqotlariga ko‘ra, gender masalalariga oid axborot beruvchi ayol jurnalistlar jamoatchilik fikrini shakllantirish va gender tengligini ta‘minlash jarayoniga katta hissa qo‘shadi.

2. Siyosiy va ijtimoiy qaror qabul qilish jarayonlariga ta‘sir ko‘rsatish

Jurnalistika nafaqat axborot tarqatish, balki siyosiy va ijtimoiy jarayonlarga ta‘sir qilish vositasi ham hisoblanadi. Ayol jurnalistlar hukumat qarorlarini tahlil qilish, qonunchilikdagi muammolarni fosh etish va ayollarga ta‘sir qiluvchi ijtimoiy masalalarni yoritish orqali jamiyatda muhim o‘zgarishlarga turtki beradi.

Ba‘zi mamlakatlarda ayol jurnalistlar olib borgan tahliliy maqolalar va jurnalistik surishtiruvlar natijasida ayollar huquqlariga oid qonunlar qabul qilingan. Masalan, ayollar ish o‘rinlariga nisbatan adolatli munosabatda bo‘lish, gender tengligi

tamoyillarini huquqiy jihatdan mustahkamlash bo'yicha hukumat qarorlarining qabul qilinishida jurnalistlarning roli beqiyosdir.

Bundan tashqari, ayol jurnalistlar jamiyatdagi muhim siyosiy jarayonlarni kuzatib borish va tahlil qilish orqali fuqarolarning xabardorligini oshiradi va ularning faol ishtirok etishiga yordam beradi.

3. Jurnalistikada yetakchilik va media industriyasida innovatsiyalar yaratish

So'nggi yillarda ayol jurnalistlar nafaqat yangiliklar va tahliliy maqolalar yozish, balki media tashkilotlarini boshqarish borasida ham yetakchilik qilmoqda. Ularning media industriyasida yetakchi o'rin egallashi axborotning xilma-xilligini oshirish, yangiliklarni berishda gender muvozanatini ta'minlash va turli auditoriyalar manfaatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Shuningdek, ayol jurnalistlarning yetakchi pozitsiyalarga chiqishi jurnalistik surishtiruvlar sifati va axborot mazmunining haqqoniyligini oshirishga xizmat qiladi. Ular o'z faoliyati orqali gender stereotiplarini yengib o'tish va media sohasida erkaklar bilan teng huquqli faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

Biroq, shunga qaramay, ayol jurnalistlar hanuzgacha turli muammolarga duch kelmoqda. Xususan, ular rahbarlik lavozimlariga erishishda qiyinchiliklarga duch keladi, xavfsizlik bilan bog'liq tahdidlarga uchraydi va gender stereotiplari sababli ularning professional obro'si shubha ostiga olinadi.

Ayol jurnalistlarning muvaffaqiyat omillari va jamiyatga ijobiy ta'siri

Jurnalistika sohasida ayollar tobora ko'proq yetakchi o'rinlarni egallab, media muhitiga yangi yondashuvlar olib kelmoqda. Ularning kasbiy rivojlanishi, media industriyasidagi faolligi va jamiyatga ta'siri nafaqat gender tengligi nuqtai nazaridan, balki axborotning haqqoniyligi, ishonchliligi va xilma-xilligi jihatidan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu bo'limda ayol jurnalistlarning muvaffaqiyatiga sabab bo'luvchi asosiy omillar va ularning jamiyatga ijobiy ta'siri tahlil qilinadi.

Media texnologiyalaridan samarali foydalanish – ayol jurnalistlar zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish orqali raqamli media, podkastlar, videoreportajlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali ta'sir doirasini kengaytirmoqda.

Yetakchilik ko'nikmalarining ortib borishi – ayollar nafaqat jurnalistika bilan shug'ullanmoqda, balki media tashkilotlarida rahbarlik lavozimlariga chiqib, muhim qarorlarni qabul qilishda ishtirok etmoqda.

Tahliliy yondashuv va chuqur surishtiruvlar – ayol jurnalistlar ijtimoiy muammolarni yoritishda chuqur tahliliy yondashuvni qo'llab, muammolarga yechim topishga hissa qo'shmoqda.

Bu omillar natijasida ayol jurnalistlarning nufuzi oshib, ularning jamiyatdagi roli yanada mustahkamlanmoqda.

2. Ijtimoiy muammolarni yoritishda ijobiy ta'sir

Ayol jurnalistlarning faoliyati jamiyatdagi dolzarb masalalarni yoritish va ularni hal etishga hissa qo'shish bilan ajralib turadi. Ularning reportajlari va tahliliy maqolalari jamiyatda ijtimoiy adolat, inson huquqlari va gender tengligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Masalan, ayol jurnalistlar tomonidan tayyorlangan maxsus surishtiruvlar va intervyular ayollar huquqlari, ta'lim, sog'liqni saqlash va oilaviy munosabatlar bo'yicha muhim qonunlar qabul qilinishiga turtki bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, ularning ijodiy ishlari fuqarolarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularni dolzarb muammolar haqida xabardor qilish va konstruktiv munozaralar olib borishga chorlaydi.

3. Media sohasida gender tengligini oshirish va yangi imkoniyatlar yaratish

Ayol jurnalistlarning faolligi natijasida media sohasida gender tengligi yanada mustahkamlanib, ayollar uchun yangi imkoniyatlar yaratilmoqda. Ko'plab nufuzli media tashkilotlari gender tengligi bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqib, ayol jurnalistlarning martaba rivojiga hissa qo'shmoqda.

Bunday dasturlar quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

Ayol jurnalistlar uchun maxsus trening va malaka oshirish dasturlarini tashkil etish,

Ularni tahririyat va rahbarlik lavozimlariga tayinlashni rag'batlantirish, Ayollar ishtirokidagi media loyihalarni qo'llab-quvvatlash. Bu kabi tashabbuslar natijasida ayollar jurnalistikada yanada faol ishtirok etib, media industriyasida o'z o'rnini mustahkamlashga muvaffaq bo'lmoqda.

4. Yosh avlod uchun ilhom manbai bo'lish

Ayol jurnalistlarning kasbiy yutuqlari kelajak avlod uchun namuna bo'lib xizmat qilmoqda. Ularning faoliyati yosh qizlarga jurnalistika va media sohasida o'z o'rnini topish uchun motivatsiya beradi. Ko'plab ayol jurnalistlarning muvaffaqiyati ularning izidan borayotgan yosh jurnalistlar uchun ilhom manbai bo'lib, bu sohada yangi iste'dodlarning paydo bo'lishiga turtki bermoqda.

Ommaviy axborot vositalarida ayollar yetakchi lavozimlarni egallashi, ularning kasbiy rivojlanishi va ijtimoiy muammolarni yoritishdagi hissasi butun jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa media sohasida gender tengligini ta'minlash bilan birga, jurnalistika sifatining oshishiga ham xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, ayol jurnalistlar nafaqat media sohasining rivojlanishiga, balki butun jamiyatning taraqqiyotiga muhim hissa qo'shmoqda. Ularning faolligi, ijodkorligi va kasbiy yondashuvi orqali, axborotning haqqoniyligi va ishonchliligi mustahkamlanmoqda. Ayol jurnalistlar o'zlarining tahliliy yondashuvlari va ijtimoiy mas'uliyatga bo'lgan yondashuvlari bilan nafaqat media kontentini, balki jamiyatdagi yirik ijtimoiy muammolarni yoritishda ham muhim o'rin tutmoqda.

Ularning gender tengligi va huquqlarga bo‘lgan e’tibori, jamiyatda ongli va adolatli qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Shuningdek, ayol jurnalistlarning o‘z kasbiy yo‘lida muvaffaqiyatga erishishi, yosh qizlar va kelajak avlod uchun katta ilhom manbai bo‘lib xizmat qilmoqda. Ularning mas’uliyatli va ehtiyotkor yondashuvi jamiyatda sog‘lom, ishonchli axborot muhitini yaratishga yordam beradi.

Ayol jurnalistlarning media tashkilotlarida rahbarlik lavozimlarida ishtirok etishi va gender tengligini ta’minlashda ko‘rsatayotgan faolligi nafaqat jurnalistika sifatini oshiradi, balki butun jamiyatda adolat va tenglikni kuchaytiradi. Shu tariqa, ayol jurnalistlarning muvaffaqiyatini qo‘llab-quvvatlash, ularning ishtirokini kengaytirish va ularning jamiyatdagi o‘rnini yanada mustahkamlash orqali, nafaqat jurnalistika sohasining rivojlanishiga, balki keng ma’nodagi ijtimoiy taraqqiyotga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Carter, C., Branston, G., & Allan, S. (2013). *News, Gender and Power*. Routledge.
2. Gibson, S. & Black, S. (2016). *Gender and Journalism: Challenges and Opportunities for Female Journalists*. Oxford University Press.
3. Mirzaeva, G. (2020). Ayol va Media: Gender Tengligi Masalalari. *Jurnalistika va Kommunikatsiya*, 4(2), 34-46.
4. Rahimov, A. (2017). *O‘zbek Jurnalistikasi va Ayollar: Jamiyatdagi Roli va O‘rni*. Tashkent: Yangi O‘zbekiston.
5. Rai, A. (2014). Women in Journalism: The Impact of Gender in Media Representation. *Journal of Media Studies*, 10(2), 45-58.
6. Sharipova, N. (2019). *Jurnalistikaning Gender Aspektlari: Ayollar va Ommaviy Axborot Vositalari*. Toshkent: O‘zbekiston Matbuot.
7. Sodiqova, N. (2018). *Jurnalistika va Gender: O‘zbekistonda Ayol Jurnalistlarning Roli*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi.
8. Tuchman, G. (1978). The Symbolic Annihilation of Women by the Mass Media. In G. Tuchman, A. K. Daniels, & J. Benet (Eds.), *Women and Media: A Critical Review*. Routledge.